

**Adami Tanneri E Societate Iesv, S. Theologiæ D. Et In
Academia Ingolstad. Professoris, Theologiæ Scholasticæ
Tomus ...**

Cum triplici Indice

De Fide, Spe, Charitate, Iustitia, Religione, caeterisq[ue] virtutibus [et]
vitijs: ac varijs hominum statibus. Secvndæ Secvndæ S. Thomæ
Aqvinatis Respondens

Tanner, Adam
Ingolstadii, 1627

II. Quid, & quotuplex sit Iustitia legalis.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72877](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-72877)

apud parentes. Ita ex communi docent Syluester V. *Peculium*, Nauarrus c. 17. Manual. n. 142. Lessius lib. 2. ca. 4. dub. 3.

16 Ex his colligi etiam potest discrimen inter filium, quamdiu paruulus est, & postquam ad vsum rationis peruenit, iuxta Aristotelem, & S. Thomam locis citatis; quia ille aut bona *Castrensia*, vel *Quasi* non habet; aut si habet, tamen de ijs erga parentem disponere non potest; quocirca etiam nullum actum iustitiæ erga eum exercere potest.

At vero postquam ad vsum rationis peruenit, si *Castrensia*, vel *Quasi* habet, ac præsertim si pubes ipse effectus est, potest de ijs libere disponere etiam erga parentes; cum etiam donationes liberorum erga parentes de *Castrensibus*, vel *Quasi*, sint validæ apud Lessium lib. 2. cap. 18. num. 40. Magis differt emancipatus, qui etiam aliorum bonorum dominium & liberam dispositionem habet.

17 Dicit tamen etiam potest, Aristotelem, & ex eo S. Thomam per filium paruulum, seu non separatum, intellexisse non emancipatum, vt etiam declarat cum Soto lib. 3. de iust. q. 1. a. vlt. Vasquez cit. disp. 85. cap. 5. eo quod Aristotelis tempore, iure Atheniensium, non esset vsu receptum, vt filius necdum emancipatus aliquorum bonorum haberet dominium. Quod postea primum iure Romano fuit introductum.

Vnde tanto magis mirum, nihilominus Vasquium ibidem cum Soto defendere, non esse etiamnum iustitiam simpliciter inter patrem & filium nisi emancipatum. Cuius contrarium recte docuit Molina loc. cit. & patet ex dictis,

DVBIVM II.

Quid, & quotuplex sit Iustitia legalis.

S. Thomas 2. 2. q. 58. a. 5. & 6.

18 **T**Ria potissimum in quæstionem vocantur. I. An reuera iustitia legalis quoad essentiam sit virtus specialis. Negat Buridanus 5. Ethic. q. 4. item Eustrathius & Gerardus apud eundem.

Sed communis, vera, & certa sententia est, esse specialem & distinctam virtutem, vt docent S. Thomas hic q. 58. a. 6. Salon, Bannes, Aragonius ibidem & Valentia q. 2. pun. 2. Et probatur ex Aristotele 5. Ethic. 1. vbi iustitiam legalem tanquam specialem virtutem alijs virtutibus confert, iisdemque anteponit. *Atque hac quidem*, inquit, *iustitia virtus perfecta est, non absolute tamen, sed ad alterum; vt propterea sæpe iustitia virtutum præstantissima esse videatur, & neq. Hesperus, neq. Lucifer sit adeo admirabilis.* Et infra. *Iustitia, inquit, sola ex omnibus virtutibus esse alienum bonum videtur &c.*

Ratio est; quia habet obiectum, & actum bonum, à cæteris omnibus distinctum, vt recte S. Thomas loc. cit. videlicet, velle commune bonum ex lege à qualibet communitatis parte debitum procurare; nec ei quicquam aduersum committere.

19 Et quanquam etiam aliæ virtutes subinde commune bonum spectent, id tamen aut non faciunt, attendendo hac in re rationem debiti legalis, vt charitas &c. aut non faciunt per se, sed ex motione iustitiæ legalis, velut superioris virtutis.

Qua de causa etiã ab Aristotele vocatur communis virtus, & vniuersalis iustitia, nempe causaliter, seu ex parte materiæ; quia versatur in omni materia virtutum, eis imperando, vt explicat S. Thomas loc. cit.

Et cum iustitia distributiua, qua communia bona diuiduntur particularibus, sit peculiaris virtus; cur non etiam iustitia legalis, qua bona priuatorum referuntur ad communitatem; cum oppositorum eadem in genere sit ratio?

20 Quæritur II. An iustitia legalis sit iustitia simpliciter ac proprie dicta. Negatiuum vt probabilior defendit Valentia q. 2. pun. 2. eamq; probabilem censet Salon loc. cit.

Sed vera & communis sententia est, esse iustitiam simpliciter ac proprie dictam, vt etiam hætenus supposui, & ex instituto docent Salon, Bannes, & Aragonius citat. quæstione 28 num. 6. Eademque plane est sententia Aristotelis 5. Ethic. toto cap. 1. & 2. speciatim cum hinc ait, *iustitiam, quæ locum parit obrinet* (nempe particularem) *cum altera vniuersali vniocam esse; eo quod in eodem genere est definitio.* Eadem est mens S. Thomæ; qui nusquam nec inter iustitiam secundum quid, nec inter partes potentiales iustitiæ, legalem iustitiam connumerat.

21 Ratio est. Tum quia iustitia distributiua, iustitiæ legalis quasi relatum, est iustitia simpliciter. Tum quia in iustitia legali sufficienter reperiuntur tres conditiones iustitiæ simpliciter, videlicet primo sufficiens ratio debiti, de qua nulla est controuersia.

Secundo sufficiens alteritas; habent enim ciues singuli ius & dominium distinctum à reliqua tota communitate; id eis enim per Republicam non adimitur. Præterquam quod ciuis non est pars ita naturalis, seu coacta & necessaria communitatis, sicut filius patris, aut seruus domini; sed spontanea & libera, quæ nempe suo arbitratu potest se à toto illo separare. Et quia etiam si ciuis nihil plane emolumenti, imo vero etiam damnum ex legalis debiti solutione percepturus sit, adhuc tamen eo debito obligatur, signum est, eum per iustitiam legalem non ordinari ad Republicam velut partem intrinsece constituentem, seu quæ in ipso toto vt sic contineatur, sed vt partem solum adhaerentem: sicut manus dicitur pars respectu totius reliqui corporis.

22 Tertio adest etiam æqualitas; hæc enim aliunde in proposito sumi non potest, quam ex præscripto legis, seu ipso debito, quod Republicæ ex lege debetur; quod quidem per iustitiam legalem ad æqualitatem soluitur. Nec vel ex ratione, vel ex Aristotele, aut S. Thoma vsquam colligitur, requiri ad æqualitatem iustitiæ, vt illi ipsi, inter quos est iustitia, etiam naturaliter, quasi, & secundum se exæquentur.

23 Obijcitur. Erga patriam esse pietatem, nec ei simpliciter posse reddi æquivalens. Respondetur ex S. Thomæ q. 101. a. 3. ad 3. patriam dupliciter considerari posse. Præmo formaliter ut est patria, seu quoddam nascendi & essendi principium, & secundum ea, quæ illi ut sic debentur; & sic ad eam est pietas, sine perfecta æqualitate; adeoque iustitia secundum quid. Secundo præcise, ut est communitas quædam, cui per modum partis civili quædam societate connectimur; & sic ad eam est iustitia legalis & perfecta.

24 Etsi vero iustitia legalis, ut dictum, sit iustitia simpliciter, & quoad rationem essentia perfecta, tamen perfectione quadam accidentali, tam ex parte alteritatis, quam æqualitatis, cedit iustitiæ particulari. Qua de causa etiam Aragonius & Salon dicunt, absolute loquendo, in ratione iustitiæ (non virtutis,) minus esse perfectam, quam sit particularis. Etsi Bannes contrarium asserat, ideo, quod cum rationem alteritatis & æqualitatis sufficientem habeat, tamen quoad rationem debiti, quæ in iustitiæ conditionibus sit potissima, plurimum superet particularem. De quo nil opus est contendere.

25 Queritur III. An iustitia legalis habeat sub se aliquas species; & prima dubitatio est de iustitia legali, quæ est in Principe, & quæ est in subditis. Has enim species differre, asserunt quidam; & fauet non nihil S. Thomas hic q. 58. a. 6. dum ait, iustitiam legalem principaliter & quasi architectonice, seu per modum imperantis & dirigentis esse in Principe: in subditis autem secundario & quasi ministerialiter.

Fundamentum est, quia iuxta Aristotelem. 2. Phys. text. 34. & 35. & communem, artes Architectonica, & administratiua, qualis v. g. est equestris, & frænofactoria; Item prudentia legislatiua in principe, & prudentia politica in ciuibus, differunt inter se specie, ut nos etiam docuimus, disp. 3. q. 1. dub. 2.

26 Sed nihilominus dicendum est, utramque iustitiam esse eiusdem speciei, ut recte docent Valentia, Bannes, Salon, Aragonius loc. cit. Ratio est. Quia ut est in principe, & ut est in subditis, per se, & ex parte voluntatis, non habet speciale laudem & difficultatē; cum voluntas principis, ubi & quatenus id recte ratio iudicat, per se æque facile feratur in bonum commune præcipiendo, atque voluntas subditi parendo. Etsi quidem noua sit difficultas ex parte intellectus, ut videlicet princeps apta media administranda Reipublicæ inueniat: qua de causa prudentia legislatiua specie distinguitur in principe, à prudentia politica, quæ est in ciuibus.

27 Et licet alioqui facilius plerumque multiplicentur virtutes in voluntate, quam habitus in intellectu; tamen non semper. Cum enim v. g. in intellectu detur peculiaris habitus primorum principiorum, in voluntate non datur, ut dictum tomo 2. disp. 3. quæst. 1. dub. 2. numero 28. Item in intellectu distinctus habitus est principiorum & conclusionis; & tamen finis & mediorum, quæ principijs & conclusioni responderet, est eadem virtus in voluntate.

Doctrina vero illa communis Aristotelis, de Architectonica, procedit, quando hæc per se, & ex suo proprio fine (qui superior esse debet,) adeoque secundum essentiam est talis, non autem si solum fit talis per accidens, & ratione subiecti, in quo est.

28 Alia dubitatio est, an saltem alia duæ species iustitiæ legalis constituendæ sint; quarum una iuxta literam legis, altera præter literam legis, ac ex mente legislatoris solum, in casu particulari commune bonum procuret; quæ etiam Epikia, siue æquitas dicitur, de qua S. Thomas agit inferius quæstio. 102. Asserunt Bannes & Aragonius loc. cit. & fauet S. Thomas cit. quæst. 102. art. 2. ad 1. & Aristoteles 1. Rhetoric. 11. & lib. 5. Eth. c. 10. & lib. 2. magn. moral. c. 12.

29 Sed probabilius videtur, eas non nisi accidentaliter differre. Tum quia Epikia sic explicata, per se non habet specialem honestatem aut difficultatem, ex parte sui obiecti. Tum quia alioqui etiam iustitia particularis, tam distributiua, quam commutatiua, imo etiam quælibet virtus particularis, eadem ratione, in plures species essentielles esset distinguenda; cum in his eadem subinde varietas accidat, ut cum ex litera legis v. g. ieiunium seruatur, alias vero ex causa rationabili, iuxta mentem legislatoris, non seruatur: Item cum gladius suo domino ex communis legis præscripto restituitur, furioso non restituitur. &c. Tum quia nec iustitia legalis, nec vlla virtus pro obiecto proprio & speciali habere potest nudum corticem, seu literam legis nulla habita ratione intentionis; cum obiectum tale per se non sit bonum.

Aristoteles autem, ac præsertim S. Thomas, non minus ex sententia opposita, quam nostra, indigent explanatione, cum Epikia à S. Thoma tractetur inter partes potentiales iustitiæ, quæ iustitiæ species simpliciter condistinctæ esse non possunt. Nobis de accidentali differentia, quæ tamen in moribus celebratissima sit, vtcunq; videntur posse explicari. De quare plura inferius cum S. Thoma disp. 6. q. 2. dub. 2.

DVBIVM III.

Quid sit, & circa quam materiam versetur iustitia particularis.

S. Thomas 2. 2. q. 58. a. 7. 8. 9. 10. & 11.

30 Quod ad primum, nempe rationem ipsam iustitiæ particularis attinet, breuiter ex dictis describi potest: Iustitia, quæ ipsas partes communitatis inter se recte ordinat; siue quantum ad distributionem bonorum communiū, siue commutationem particularium. Seu; virtus, quæ particulari cuique personæ suum ius debitum reddit, ut pluribus declarabitur dub. 4. n. 48.

31 Quod vero ad materiam attinet, sententia S. Thomæ q. 58. a. 8. & 9. eademque communiter recepta est, iustitiam non versari circa passiones, tan-

quam